

Spomini na železarno

Železarna Jesenice je bila srce našega kraja in širše okolice. Za razvoj Slovenskega Javornika oziroma Javornika, kot se je v preteklosti imenoval, je bila velikega pomena železarska dejavnost. To je veljalo tako pred nastankom Kranjske industrijske družbe leta 1869 kot tudi kasneje. Po drugi svetovni vojni je delo KID nadaljevala Železarna Jesenice, ki je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja zaposlovala največ, to je 7300 ljudi. Po osamosvojitveni vojni leta 1991 pa njeno delo nadaljujejo v družbi Acroni, kjer je okoli 1300 zaposlenih.

Zaradi potreb po železarskih kadrih se je pričelo priseljevanje delavcev iz oddaljenih krajev že po prvi svetovni vojni. Takrat so na Javorniku pričeli graditi skromne hiše, v katerih so običajno živele velike družine le v kuhinji in sobi. Ostale prostore so oddajali strankam, samskim delavcem ali družinam, da so tako lažje odplačevali dolg. Tudi moj oče Lovrenc je na začetku tridesetih let 20. stoletja pod Vodičarjevim klancem (pod cesto in železniško postajo) zgradil hišo, v kateri živim z družino še danes. Po drugi svetovni vojni so se pogoji za delo kljub pomanjkanju izboljšali. Veliko se je naredilo z udarniškim delom. Ker so se vračali delavci iz vojske, taborišč in Primorske, je bilo treba na hitro postaviti nekaj barak in kuhinjo za topli obrok na Straži.

Med številnimi generacijami, ki so dalj časa delale v tovarni, so bili tudi Podlipnikovi. Moj stari oče je prišel na Javornik iz Bohinja. Oče Lovrenc je delal v železarni več desetletij. Sam sem se zaposlil v železarni že leta 1950, po končani vajeniški šoli in ostal tu do upokojitve leta 1990. V tovarni je delala tudi moja žena Fanika in sestra Olga, poročena Močnik. Sedaj družinsko železarsko tradicijo nadaljuje moj sin Zoran.

Moji prvi spomini na železarno segajo v otroška leta, ko sva z mamo Pavlo (rojeno v Sorici) očetu nosila večerjo v valjarno tanke pločevine. Delo v valjarni je bilo tako težko, da so se morali delavci menjavati na krajših počitkih. Niso imeli ne sanitarij ne garderob in delali so v svojih oblačilih. Šele nekaj let pred drugo svetovno vojno so dobili ožigosane delovne obleke, da jih ne bi nosili pri domačih opravilih. Sam sem začel hoditi v vajeniško šolo leta 1947 in čez tri leta dobil delo v profilni valjarni na Javorniku I. Obrat je obsegal težko progno za pripravo vložka za nadaljnje valjanje na srednji in lahki progji. Na težki progji so valjali ingote v gredice, iz katerih so na srednji

progi valjali razne profile. Iz manjših gredic pa so valjali tanjše dimenzije. Delo je bilo ročno in težko. Težko progo je gnala Peltonova turbina (ki je zdaj postavljena na ogled ob avtocesti na Hrušici pri bencinski črpalki), srednjo in lahko progo pa je gnala manjša turbina. Za pogon obeh turbin je zadoščal vodni padec 380 metrov višinske razlike.

Z delom sem pričel v adjustaži, kjer smo pripravljali material za odpremo naročnikom. To so bili valjani profili različnih dimenzij. Nekaj materiala, valjanega na težki progi, pa smo še čistili z dletenjem in kasneje tudi z brušenjem. Bil sem začetnik brušenja z rafama brusnim strojem, ki je bil obešen nad konstrukcijo tako, da se ga je dalo voditi po celotni površini obdelovanega kosa. Do vpoklica na služenje vojaškega roka pa sem delal še na srednji progi. Po vrnitvi iz Jugoslovanske ljudske armade sem se vpisal na delovodsko šolo in dobil delo v adjustaži. Ko pa se mi je ponudila priložnost, sem se zaposlil v obratu tehnične kontrole kot kontrolor kvalitete. Tako sem spoznal delo v vseh tovarniških obratih od martinarne do valjarn debele in tanke pločevine in do profilnih valjarn. Ob hitrem tehnološkem razvoju in spremembah potreb po izboru se je bilo treba nenehno prilagajati trgu. Po zgraditvi valjarne Blooming-Steckel (bluming) na Belškem polju, kjer je danes Acroni, sem bil od leta 1966 in do upokojitve delovodja tretje hale v adjustaži. Na štirideset let dela v železarni imam lepe spomine.

*Strehe javorniških
valjarn v petdesetih
letih 20. stoletja
(foto S. Smolej,
fototeka GMJ)*